

Oponentský posudek bakalářské práce

posuzovaný text: Tereza Šandová 2024: *Byzantsko – avarské ozdoby v České republice. Nové přístupy a poznatky*. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Ústav pro archeologii (46 s. + 25 s. příloh).

oponent: Mgr. Jan Hasil, Ph.D., Archeologický ústav AV ČR, Praha, v.v.i. – Lehrstuhl für Archäologie des Mittelalters und der Neuzeit, Otto-Friedrich-Universität Bamberg

I. Charakteristika bakalářské práce

Tereza Šandová vstoupila tématem své bakalářské práce do aktuálně dynamicky se vyvíjející problematiky kovových ozdob tzv. byzantsko-avarského stylu. Masivní nárůst detektorových nálezů a publikovaných výzkumných dat (zejména z oblasti technologie jejich výroby) otevírá široké hrací pole, na němž je nepochybně možné vymezit smysluplně pojaté zadání bakalářské práce. Toho si byla T. Šandová (spolu s vedoucí své práce) jistě vědoma, když formulovaly abstrakt práce, nepochybně s úmyslem její přesné směřování později blíže specifikovat: „Práce si klade za cíl zmapovat byzantsko – avarské ozdoby v České republice a pokusit se kvantifikovat nálezy z nejdůležitějších lokalit z funkčního i chronologického hlediska. Protože nové poznatky poukazují na jejich lokální výrobu v Čechách, je třeba hledat nová kritéria pro rozlišení importů a domácí produkce. Práce se zaměří také na soupis moravských lokalit a pokusí se je srovnat s vybranými lokalitami z Čech.“

Jakým způsobem se hledání optimálního půdorysu práce vyvíjelo, ukazuje úvodní kapitola o čtyři strany dále (s. 1): „Tato práce si klade za cíl primárně zmapovat a charakterizovat nejvýznamnější nálezy byzantsko – avarských ozdob nalezených na území Čech, sekundárně zkatalogizovat nejvýznamnější nálezy z Moravy. Chronologicky se výzkum zaměří na konec 7. století – poč. 9. století, přičemž jádrem bádání bude 8. století.“

Směřování práce se však bohužel vyvíjelo ještě dále, nejspíše až do doby blízké finalizaci textu. O razantních změnách konceptu vydává svědectví závěr bakalářské práce, kde autorka konstatuje následující (s. 34): „V první části této práce jsem se věnovala především historii bádání a periodizaci (...) Dále jsem se zaměřila na obecné informace týkající se metod a přístupů používaných při archeologickém výzkumu. Následně jsem došla k popisu vybraných lokalit (ovšem již pouze moravských – sic!) a zaměřila se především na jejich význam a množství nálezů.“

Výsledkem těchto zvrátů, které autorkou nebyly reflektovány ani v rámci závěrečné redakce, je značně nekonzistentní text, jehož některé části je nutno vnímat jako nadbytečné, jiné jako příliš stručné, či nepřilíš kvalitně složené z dostupné literatury a zdrojů. Předložené práci nelze upřít dobrý jazyk a ortografii i dodržení formálních náležitostí kladených na bakalářské práce, jakkoliv zde platí, že v případě, že by tematicky mimoběžné stati (zejm. kap. 3) byly z textu vypuštěny, práce by jen sotva dosahovala minimální hranice předepsaných 72 tis. znaků.

II. Způsob vypracování studie, obsahové připomínky

V úvodu své bakalářské práce (s. 1) T. Šandová výstižně formuluje několik problémových okruhů, které v současnosti rezonují v badatelské komunitě zabývající se byzantsko-avarskými ozdobami. Namátkou jmenujme otázku přítomnosti lokálních produkčních center, symbolického, společenského a kulturního významu těchto artefaktů a jejich příspěvku k poznání nadregionálních kontaktů. Podstatná část takto vymezené problematiky však v práci není již jakýmkoliv způsobem dále uchopena.

Následující 2. kapitola (s. 2–5) je označena jako *Metodická část*. Její součástí je podkapitola *Periodizace a dějiny bádání* (s. 2) o rozsahu dvou odstavců textu, dále – poněkud překvapivě vzhledem k názvu kapitoly – též stručný nástin obecné historie Avarů (s. 3–4) a nepříliš obratně formulovaná, opět velmi stručná podkapitola *Používané metody výzkumu* (s. 5), která se ovšem nevztahuje k práci samotné, ale zejména k významu použití detektoru kovů pro sběr dat o byzantsko-avarských ozdobách obecně. Ještě dále od tématu však směřuje proporčně rozsáhlá 3. kapitola nazvaná *Metodika získávání a zpracování dat* (s. 6–11). Ta popisuje několik vybraných archeologických prospekčních metod (detektorová prospekce, dálkový průzkum Země, geofyzikální aplikace v archeologii) ovšem již zcela bez konkrétní vazby na studované téma. Kapitola má čistě kompilační charakter a je vybudována na trojici popularizačních příspěvků na portálech *cestyarcheologie.cz* a *archeologienadosah.cz*. Relevantní kompendia, metodiky či příručky dobré praxe autorka patrně nezná,¹ jinak by nezaměňovala a neposouvala významy některých základních pojmů (např. dálkový průzkum Země vs. letecké snímkování – s. 7; definice LiDARu jako „*přístroje v kabině letadla*“ na s. 8).

Přestože jsou úvodní kapitoly práce zdánlivě velice rozsáhlé (zabírají zhruba třetinu textového rozsahu bakalářské práce), prezentuje ve čtvrté kapitole T. Šandová katalog lokalit (s. 11–20), které používá pro svou analýzu, aniž by bylo čtenáři objasněno, z jakého teritoria a podle jakého klíče byly tyto „*nejvýznamnější lokality*“ zvoleny, či jakým způsobem bude prováděn jejich strukturovaný popis. Konkrétně se jedná o lokality Břeclav – Lány, Olomouc, Brno – Líšeň, Staré Město – Uherské Hradiště; Trnava (okr. Zlín) a Mikulčice. Z příložené tabulky moravských lokalit (s. 30), která ostatně postrádá jakoukoliv popisku i odkaz, že její struktura je převzata z nedávné publikace materiálu z Čech,² lze však snadno dovodit, že se T. Šandová zaměřila na ty lokality, z nichž pochází alespoň deset kusů nálezů, přičemž byly vynechány nálezné soubory z hrobů nalezených v Dolních Dunajovicích a v Hevlíně, snad proto, že se

---

¹ Namátkou KUNA, Martin. *Nedestruktivní archeologie: teorie, metody a cíle*. Praha: Academia, 2004; GOJDA, Martin; JOHN, Jan; BREJCHA, Roman; BUREŠ, Michal; ČAPEK, Ladislav et al. *Archeologie a letecké laserové skenování krajiny = Archaeology and airborne laser scanning of the landscape*. Plzeň: Katedra archeologie, Západočeská univerzita v Plzni, 2013; GOJDA, Martin. *Archeologie a dálkový průzkum: historie, metody, prameny = Archaeology and remote sensing : history, methods, data*. Praha: Academia, 2017; GOJDA, Martin; NOVÁK, David; KUNA, Martin; VAVŘÍN, Pavel a BÍŠKOVÁ, Jarmila. *Metodika zpracování a evidence dat leteckého průzkumu v archeologii*. Praha: Archeologický ústav AV ČR, 2022; SCHMIDT, Armin; LINFORD, Paul; LINFORD, Neil; DAVID, Andrew; GAFFNEY, Chris; SARRIS, Apostolos a FASSBINDER, Jörg. *EAC Guidelines for the Use of Geophysics in Archaeology: Questions to Ask and Points to Consider*. Budapest: Archaeolingva, 2015.

² HASIL, Jan; PROFANTOVÁ, Nad'a a LEVÁ, Kateřina. *Kovové artefakty jako klíč ke krajině a společnosti předpřemyslovských Čech*. *Archaeologia historica*. 2020, roč. 45, č. 1, s. 7-42.

geograficky a kulturně již přímo váží k panonské nížině. U každé lokality je (vesměs na základě nejnovější publikace) poskytnuta základní charakteristika a následně popis základních komponent byzantsko-avarských kování opasku a koňského postroje, k nimž je arbitrárně doplněna ještě informace o ostruhách a trojhrbitých šípkách. Teprve navazující 5. kapitola *Charakteristika kovových artefaktů* (s. 20–28) poskytuje čtenáři klíč ke sledovaným nálezovým kategoriím, jejich typochronologii a interpretačnímu významu. Tuto část práce považuji za nejzdařilejší, neboť zde autorka prokazuje solidní orientaci v problematice a ani občasně odchytky od terminologických uzancí nejsou na překážku srozumitelnosti. Zcela kriticky však vnímám šestou kapitolu, která je označena jako *Katalog moravských lokalit* (s. 29–33). V jádru se jedná o již zmiňovaný tabelární soupis moravských nalezišť na s. 30 (formálně zde o katalogu však nemůže být řeč) a sedm výsečových grafů, které vizualizují absolutní poměry nálezových kategorií na jednotlivých lokalitách a v rámci Moravy. Jelikož tato čísla nejsou zřejmě nijak statisticky vážena (např. celkovou velikostí získaného souboru, plochou lokality, odhadem nejnižšího možného počtu „jedinců“ v případě komplexních artefaktů atp.), nepřináší jednotlivé grafy žádný další informační přínos než již zmíněná tabulka. S tím se lze setkat pouze v případě grafů 4 a 5, které komparují proporce nálezových kategorií z Mikulčic a středočeských Tismic. „*Mapování*“ nálezů, tj. jejich vyhodnocení vzhledem ke geografické a kulturní krajině, o kterém je řeč v abstraktu a úvodu, v práci obsaženo není vůbec, ačkoliv je publikována již zmíněná, srovnatelná studie k poměrům v Čechách, jejíž metodiku bylo možno bez dalšího aplikovat.

Závěr práce (s. 34–36) opětovně komentuje grafy z předcházející kapitoly. Práce je doplněna seznamem literatury (s. 37–38) a internetových zdrojů (s. 39) a doprovází ji obrazová příloha, která je tvořena výhradně převzatými, ale řádně citovanými předlohami.

III. Podněty pro rozpravu

V rámci obhajoby navrhuji otevřít následující diskusní okruhy:

- 1) Do jaké míry je interpretačně navázána geografická/kulturní provenience artefaktu na etnickou/kolektivní identitu jeho nositele/uživatele/tvůrce?
- 2) Jak lze blíže charakterizovat dosažené výsledky geofyzikálních měření na lokalitách Břeclav – Lány a Tismice?
- 3) Jak jsou moravská naleziště byzantsko-avarských ozdob distribuována v krajině? Vytvářejí nějakou strukturu? Je toto schéma možno komparovat s publikovaným stavem známým z Čech?

IV. Doporučení k obhajobě a návrh klasifikace

Posuzovaná kvalifikační práce T. Šandové bohužel příliš nevyužila širokého potenciálu, který zvolená problematika nabízí, a v zásadě ukazuje na dosud méně rozvinutou schopnost autorky uspořádat publikovaná data, znalosti a interpretace do uceleného sdělení, například převzetím již publikované metodiky. Po formální stránce naplňuje nároky kladené na bakalářské práce. Práci **doporučuji k obhajobě** s klasifikací **dobře**.

v Horoušanech dne 31. srpna 2024

Mgr. Jan Hasil, Ph.D.